BABLAR الأبوابُ

Bu bölüm fiil kalıplarını içermektedir. Arapçada fiilerin en az üç asli harften oluşur. Fiiler ya bu üç asli harften (sülasi mücerred) veya bu üç asli harfe bir, iki veya üç harf ilavesiyle yapılır. Asli dört harfli ve dört asli harfe ilave ile yapılan fiiller de mevcuttur; ancak sülasi veya sülasi mezidlere göre bunlar daha az kullanılır. Butür rubai mezid fiiller daha çok mübalağa için kullanılır.

Sülasi Mücerred Bablar – (الثلاثي المُجَرّد) : Bunlar üç asli haften oluşur. Sülasi mücerred fiillerin orta harfinin (aynul fiil) harekesine göre altı durumu vardır:

1. Bab: ـَ ـُ كَتَبَ يَكْتُبُ : yazmak — Fethu Dammun
كَتَبَ المُدَرّسُ الدرسَ : Öğretmen dersi yazdı (müteaddi)
خرج المدرّسُ : Öğretmen çıktı (lazım)

2. Bab: ـَ ـِ ضَرَبَ يَضْرِبُ : dövmek — Fethu Kesrun
ضَرَبَ رجلٌ ولداً : Adamın biri çocuk dövdü. (müteaddi)
جَلَسَ الولَدُ : Çocuk oturdu. (lazım)

3.Bab: ـَ ـَ فَتَحَ يَفْتَحُ : açmak — Fethetân
فَتَحَ الحارسُ البابَ : Bekçi kapıyı açtı. (müteaddi)
ذهبَ المُدَرّسُ : Öğretmen gitti. (lazım)

4. Bab: ـِ ـَ عَلِمَ يَعْلَمُ : bilmek — Kesru Fethun
عَلِمَ الطالبُ الجوابَ : Öğrenci cevabı bildi. (müteaddi)
وَجِلَ اللصّ : Hırsız korktu. (lazım)

5. Bab: ـُ ـُ كَرُمَ يَكْرُمُ : cömert olmak — Dammu Dammun
كَرُمَ خالدٌ : Halid cömert oldu. (lazım)
حسُنَ خالدٌ : Halid güzel oldu. (lazım)

6. Bab: ـِ ـِ حَسِبَ يَحْسِبُ : sanmak — Kesretân
حَسِبَ المُدَرّسُ الطالبَ مجتَهِداً : Öğretmen öğrenciyi çalışkan sandı. (müteaddi)

وَرِثَ خالدٌ : Halid mirasçı oldu. (lazım)

Bu bablardan 5. bab hariç diğer bablardan gelen fiiller çoğunlukla müteaddi, bazen de lazım olarak gelir. Beşinci bab ise lazım olarak gelir.

1 **İfâl Babı** ١

أَفْعَلَ - يُفْعِلُ - إِفْعَالًا أَكْرَمَ - يُكْرِمَ - إِكْرَامًا

ikram etti.

Tefîl Babı

فَعَّلَ - يُفَعِّلُ - تَفْعِيلًا قَدَّمَ - يُقَدِّمُ - تَقْدِيمًا

Mufâalatün Babı

فَاعَلَ - يُفَاعِلُ - مُفَاعَلَةٌ كَاتَبَ - يُكَاتِبُ - مُكَاتَبًا

İnfiâl Babı

اِنْفَعَلَ - يَنْفَعِلُ - اِنْفِعَالًا اِنْكَسَرَ - يَنْكَسِرُ - اِنْكِسَارًا

2 **İftiâl Babı** ٢

إِفْتَعَلَ - يَفْتَعِلُ - إِفْتِعَالًا إِجْتَمَعَ - يَجْتَمِعَ - إِجْتِمَاعًا

Toplandı

İfilâl Babı

إِفْعَلَّ - يَفْعَلُّ - إِفْعِلَالًا إِخْضَرَّ - يَخْضَرُّ - إِخْضِرَارًا

Tefauul Babı

تَفَعَّلَ - يَتَفَعَّلُ - تَفَعُّلًا تَعَلَّمَ - يَتَعَلَّمُ - تَعَلُّمًا

Tefâul Babı

تَفَاعَلَ - يَتَفَاعَلُ - تَفَاعُلًا تَبَاعَدَ - يَتَبَاعَدُ - تَبَاعُدًا

Sülasi Mezid Bablar- (Sülasi'ye Harf İlavesiyle Elde Edilen Bablar):

a) **Sülasi Mezid Rubai – (Sülasiye Bir Harf İlavesiyle Yapılan Bablar)** :

1- **İfal (إفْعال) Babı:** Sülasi fiilin başına bir hemze getirilerek yapılır. Müteaddi fiili lazıma çevirir. Fiil zaten müteaddiyse, teaddi yönünü güçlendirir. Yani tek meful alıyorsa iki meful almasını sağlar.

إكْرامٌ يُكْرِمُ أكْرَمَ : ikram etti.

Müteaddi:	Lazım:
أكْرَمَ : ikram etti	كَرُمَ : kerim oldu
أفْسَدَ : bozdu	فَسَدَ : bozuldu
أغْضَبَ : kızdırdı	غَضِبَ : kızdı
أجْلَسَ : oturttu	جَلَسَ : oturdu
أظْهَرَ : gösterdi	ظَهَرَ : belirdi

Müteaddi (Birden Fazla Mefulle)	Müteaddi (Tek Mefulle)
أسْمَعَ : işittirdi	سَمِعَ : işitti
أرْكَبَ : bindirdi	رَكِبَ : bindi
أفْهَمَ : anlattı	فَهِمَ : anladı
أقْرَأَ : okuttu	قَرَأَ : okudu
أبْلَغَ : ulaştırdı	بَلَغَ : ulaştı

Lazım (Geçişsiz) Fiil: Failin fiili mefulu bihe geçmeyip kendi üzerinde kalan fiile denilir. Lazım fiiller ancak harfi cer yardımıyla meful alırlar. Örnek:

فَسَدَ الطعامُ : Yemek bozuldu
بَعُدَ الرَجُلُ : Adam uzak oldu
بَعُدَ الرَجُلُ عَنْ البيتُ : Adam evden uzak oldı. (Burada ancak harfi cer yardımıyla meful alabilmiştir)

Müteaddi – (Geçişli) Fiil: Failin fiili kendi üzerinde kalmayıp bir veya daha fazla mefule geçen fiilidir. Müteaddi fiiller doğrudan yani harfi cersiz olarak meful alabilen fiillerdir.

سَمِعَ الرجلُ الخبرَ : Adam haberi dinledi.
Mef . Fail Fiil

أسْمَعَ الرجلُ الولَدَ الخبَرَ : Adam çocuğa haberi dinletti.
2. mef. 1. mef. Fail fiil

2- Tefıл (تَفْعيل) Babı: Sülasi'nin aynul fiili (yani asli orta harfi) şeddelenerek yapılır.

كَرَّمَ يُكَرِّمُ تَكْرِيمٌ : ikram etti

Tefiil babının kullanımı:
a) İfaal babı gibi tefıl babı da bazı lazım fiileri müteaddi yapmak veya müteaddi fiillerin tadiyesini güçlendirmek için kullanılır.

Lazım fiili müteaddi yaptığına örnek:

لَعّبَ : oynattı	لَعِبَ : oynadı
كَبّرَ : büyüttü	كَبُرَ : büyüdü
فَرّغَ : boşalttı	فَرَغَ : boşaldı

لَعَّبَ الرجُلُ الوَلَدَ : Adam çocuğu oynattı.

Aslen müteaddi olan fiilin iki meful almasına örnek:

عَلّمَ : öğretti	عَلِمَ : bildi
كَتّبَ : yazdırdı	كَتَبَ : yazdı
شَرّبَ : içirdi.	شَرِبَ : içti

عَلّمَ المُعَلّمُ التِلميذَ القُرانَ : Öğretmen öğrenciye Kuran öğretti.

b) Tefıl babı ayrıca işin kuvvetlice yapıldığını ifade için de kullanılır.

مَزّقَ : parçaladı	مَزَقَ : yırttı
فَرّقَ : dağıttı	فَرَقَ : ayırdı
غَلّقَ : kapattı	غَلَقَ : kapattı

مَزّقَ الكاَتِبُ الوَرَقَةَ : Yazar kağıdı parçaladı.

3- Müfaale (مُفاعلة) Babı: Fau'l fiil yani fiilin birinci harfinden sonra bir elif ilavesiyle yapılır.

مُحارَبَة يُحارِبُ حارَبَ : Karşılıklı savaşmak

Müfaale babı daha çok müşareket (işteşlik) için kullanılır.

كاتَبَ : yazıştı	كَتَبَ : yazdı
قاتَلَ : savaştı(karşılıklı)	قَتَلَ : öldürdü
شَارَبَ : birlikte içti	شَرِبَ : içti

كاتَبَ الأسْتاذُ مع أصْدِقائِهِ : Hoca, arkadaşlarıyla yazıştı.

Müfaale babından gelen bazı fiiller süreklilik ve gayret de bildirir.

غالَبَ : yenmeye çalıştı	غَلَبَ : yendi
طالَبَ : devamlı olarak istedi	طَلَبَ : istedi
سابَقَ : geçmeye çalıştı	سَبَقَ : geçti

غالَبَ الفريقان : İki takım birbirlerini yenmeye çalıştı.

b) Sülasi Mezid Humasi - (Sülasiye İki Harf İlavesiyle Yapılan Beş Harfli Fiiller) :

1- İnfial (إنْفِعال) Babı: Sülasi Fiilin başına hemze ve sakin nun (ن) ilave edilerek yapılır.

إنْقِسامٌ يَنْقَسِمُ إنْقَسَمَ : Kısımlara ayrıldı.

İnfial babı mutavaat içindir. Mutavaat ise müteaddi fiilin lazım fiile dönüşmesidir. Müteaddi fiil bu baba girince lazım yani geçişsiz olur.

إنْكَسَرَ : kırıldı	كَسَرَ : kırdı
إنْفَتَحَ : açıldı	فَتَحَ : açtı
إنْقَسَمَ : bölündü	قَسَمَ : böldü

كَسَرَ الطالبُ القلمَ : Öğrenci kalemi kırdı.
إنْكَسَرَ القلمُ : Kalem kırıldı.

2- İftial (إفْتِعال) Babı: Sülasi fiilin başına meksur bir hemze, faul fiil ile aynul fiil yani, fiilin asli harflerinden birinci harfi ile ikinci harfi arasına fethalı bir (تَ) ta getirilerek yapılır.

Bu bab da temelde mutavaat içindir.

إجْتَمَعَ : toplandı	جَمَعَ : topladı
إنْتَقَلَ : taşındı	نَقَلَ : taşıdı
إمْتَنَعَ : kaçındı	مَنَعَ : alıkoydu

Bu babdan gelen fiiller bazen öznenin gayretini bildirmek için gelir.
جَهَدَ: çalıştı ------ إجْتَهَدَ : çalışıp çabaladı.

جَمَعْتُ الطلابَ في الفَصْل : Öğrencileri sınıfta topladım.
إجْتَمَعَ الطُلابُ في الفصْل : Öğrenciler sınıfta toplandılar.

3- İfılal (إفْعِلال) Babı: Fiilin başına meksur bir hemze getirilip, kelimenin son harfi de meftuh yapılarak şeddelenir. Bu bab, renkler ve beden kusurlarını bildirmek için kullanılır.

إصْفَرَّ يَصْفَرُّ إصْفِرار : sarardı

إخْضَرَّ : yeşerdi	أخْضَرُ : yeşil
إبْيَضَّ : beyazladı	أبْيَضُ : beyaz
إعْرَجَّ : topal oldu	أعْرَجُ : topal
إخْرَسَّ : dilsizleşti	أخْرَسُ : dilsiz
إعْوَرَّ : tek gözlü oldu	أعْوَرُ : tek gözlü

إبْيَضَّ شَعْرُ الرَجُل : Adamın saçı beyazladı
إعْرَجَّ الرجل : Adam topal oldu.

4- Tefâul (تَفاعُل) Babı: Sülasi fiilin başına meftuh bit ta (ت), faul fiili ile aynul fiil arasına da bir elif getirilerek yapılır.

تَفَعالَ يَتَفاعَلُ تَفاعُلُ

a) Tefaul babı müfaale babından fiillerin mutavaatını yapmak için kullanılır.
فاخَرَ : övündü ------ تَفَاخَرَ : kendi kendine övündü
باعَدَ : uzaklaştırdı ------ تَبَاعَدَ : uzaklaştı

b) Müşareket bildirir:
تَعَاوَنَ : yardımlaştı
تَسابَقَ : yarıştı

c) Yapmacılık ifade etmek için de kullanılır.
جَهِلَ : bilmedi -------- تَجاهَلَ : bilmezden geldi
ماتَ : öldü ----------- تَماوَتَ : ölmüş gibi göründü
نامَ : uyudu ----------- تَناوَمَ : uyumuş gibi yaptı

تَمارَضَى الوَلَدُ : Çocuk hastaymış gibi yaptı.

تَجاهَلَ المديرُ الناسَ : Müdür insanları tanımazdan geldi.

5- Tefauul (تَفعّل) Babı: Sülasi fiilin balına meftuh ta (ت) getirilerek ve aynul fiil şeddelenerek yapılır.

تَمَزّقَ يَتَمَزّقُ تَمَزُّق : parçalandı

a) T ııl babından fiilerin mutavaatını yapar.

مَزّقَ : parçaladı ------ تَمَزّقَ : parça parça oldu
شَرّفَ : şereflendirdi ----- تَشَرّفَ : şereflendi

تَشَرّقْنا بزيارةِ العلماءِ : Alimlerin ziyareti ile şereflendik
تحدّسَ الإمامُ عن الصلاةِ : İmam, namaz hakkında konuştu.

c) Sülasi Mezid Südasi – (Sülasiye Üç Harf İlavesiyle Yapılan Altı Harfli Fiiller) :

Südasi fiillerin dört babı vardır. Bunlardan pratikte en çok kullanılanı İstifal babıdır. Diğer südaî bablar az kullanılır ve daha çok mübalağa ifade ederler.

1- İstifal (إسْتِفْعال) Babı: Sülasi fiilin başına hemze (إ), sin (س) ve ta (ت) ilave edilerek yapılır.

إسْتَغْفَرَ   يَسْتَغْفِرُ   إسْتِغْفار : bağışlanma diledi

İstifal babı temel olarak talep için kullanılmakla beraber farklı anlamlarda kullanıldığı da olmaktadır.
غَفَرَ : bağışladı ------- إسْتَغْفَرَ : bağış diledi
نطِقَ : konuştu -------- إسْتَنْطَقَ : konuşmasını istedi
أذِنَ : izin verdi -------- إسْتَأْذَنَ : izin istedi

إسْتَأْذَنَ الطالبُ منْ المُدَرّس : Öğrenci öğretmenden izin istedi.

Rubaî Mücerred Bab – (الرباعي المُجَرّد) : Kök harfleri dört harften oluşan rubai mücerred fiillerin tek bir babı vardır:

فَعْلَلَ   يُفَعْلِلُ   فَعْلَلَةٌ ـ فِعْلالٌ

زَلْزَلَ   يُزَلْزِلُ   زَلْزَلَةٌ ـ زِلْزالٌ : sarsmak
تَرْجَمَ   يُتَرْجِمُ   تَرْجَمَةٌ   ترجامٌ : tercüme etmek

تَرْجَمْتُ كُتُبا كَثيرةً : Birçok kitap tercüme ettim.
زَلْزَلَ المُجاهدون العدوَّ : Mücahidler düşmanı sarstı.

Rubaî Mezid: Rubaiye bir veya iki harf ilavesiyle yapılan bablar ise az kullanılır ve genellikle mübalağa ifade eder.